

KOXLEAR IMPLANT QO'YILGAN BOLALAR BILAN DASTLABKI OLIB BORILADIGAN ISHLAR

Abduxalilova Marjona Ixtiyor qizi

**Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti Maxsus pedagogika va
inkyuziv ta'lim fakulteti magistri**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18654875>

Annotatsiya: Bu tezisda eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning nutqini rivojlantirishda eshitish qoldig'idan foydalanishga ustuvorligi va koxlear implant nima, u qanday vazifani bajaradi va koxlear implant qo'yilgan bolalar bilan olib boriladigan ishlar haqida so'z olib boradi.

Kalit so'z: Koxlear implant, ta'limiy, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi va korreksion maqsad, elektrod, eshituv nerv, nutq protsessor.

Аннотация: В данной диссертация рассматривается приоритетность использования слухового аппарата в речевом развитии детей с нарушением слуха, что такое кохлеарный имплант, что он делает и что делают с детьми с кохлеарным имплантатом.

Ключевые слова: Кохлеарный имплант, образовательное, воспитательное, развивающее и коррекционное назначение, электрод, слуховой нерв, речевой процессор.

Abstract: This thesis discusses the priority of using a hearing aid in the speech development of children with hearing loss, what a cochlear implant is, what it does, and what is done with children with a cochlear implant.

Key words: Cochlear implant, educational, educational, developmental and corrective purpose, electrode, auditory nerve, speech processor.

Koxlear implant – bu jarrohlik yo'li bilan implantatsiya qilingan neyroprotez bo'lib, u o'rtacha va chuqur sensorli eshitish qobiliyatini yo'qotgan odamga tovushni idrok etishni ta'minlaydi. Terapiya yordamida koxlear implantlar sokin va shovqinli muhitda nutqni tushunishni yaxshilashga imkon beradi. Koxlear implantli eshitish nervini bevosita elektr stimulyatsiyasi orqali akustik eshitishni chetlab o'tadi. Kundalik tinglash va eshitish mashqlari orqali koxlear implantlar bolalarga ham, kattalarga ham ushbu signallarni nutq va tovush sifatida talqin qilishni o'rganishga imkon beradi.

Har bir implantantli bola uchun individual ish dasturi tuzish lozim. Korreksion-reabilitatsion ish o'z ichiga bir qancha yo'nalishni qamrab oladi, bola bilan olib boriladigan mashg'ulotlar strukturasi va maqsadi shunga qarab belgilanadi:

1. *Ta'limiy maqsad:* bolalarda ta'limiy dastur hajmidagi nazariy bilim va amaliy ko'nikmalar hamda nutqiy muloqot ko'nikmalarini shakllantirish.

2. *Tarbiyaviy maqsad:* bolalami milliy istiqlol ruhida tarbiyalash, ularning shaxsiy va axloqiy sifatlarini shakllantirish, ijtimoiy hayotda o'z o'rnini topa olishlariga imkon beruvchi ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish.

3. *Rivojlantiruvchi maqsad:* koxlear implantli bolalarda nutqiy va ijodiy faollikni, mustaqillik va koxlear implantlilikni shakllantirish.

4. *Korreksion maqsad:* koxlear implantli bolaning birlamchi nuqsoni natijasida yuzaga keluvchi ikkilamchi nuqsonni hisobga olib, tabaqalangan holda yondashgan holda ularning sifatli korreksion ta'lim olishlarini ta'minlash.

Koxlear implant tovushlarni to'liq qabul qilish imkonini bermaydi. Bunda eshituv nerviga implant orqali kelayotgan elektrodlar normal ishlayotgan chig'anoqqa teblanayotgan tukchalardan juda kam miqdorda o'tadi. Koxlear implant qo'yilgan odam boshlang'ich davrda bizlar ko'nikkan tovushlardan bir muncha farqli ravishda eshitiladi. Koxlear implant orqali qabul qilinadigan nutqiy protsessor tovushlarni bir muncha farqli tarzda eshittiradi. Atrofdagi tovushlar eshituv apparati orqali yoki normal eshituvchi quloq orqali qabul qilinadi. Nutq protsessor yoqilgan odamlarga qanday signal kelayotganini anglash qiyin bo'ladi. Koxlear implant tizimli foydalanilganda atrofdagilarning tovushlarini va nutqini farqlash eshitishga o'rganishga vaqt kerak bo'ladi. Maxsus dastur orqali olib boriladigan mashg'ulotlar reabilitatsiya davri davomli bo'ladi. Shu bilan birga, atrofdagi tovushlarni koxlear implant yoqilgandan keyin eshitish imkonini beradi. Bolalarda koxlear implant rivojlanishiga qiziqish uyg'otadi. Ko'pincha, mutaxassislar nutq protsessor va eshituv apparatini operatsiya qilingan quloqqa taqishni va ikkalasini bir xil sozlashni tavsiya qiladilar. Lekin, ko'pgina bolalar nutq protsessori yoqilgandan so'ng, eshitish apparatini taqishni hojlamaydilar. Bunday holatlarda mutaxassislar bolaga va uning ota-onasini eshituv apparatini taqishga majburlamaydilar.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ayupova M.Yu. Logopediya. – T.: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2007.
2. И. В. Королева. Кохлеарная имплантация и слухоречевая реабилитация глухих детей и взрослых.- Санкт-Петербург.: Капо. 2009 178
3. Temurova, G. (2020). Developing the speech of hearingimpaired pupils in primary school based on game technology.
4. Kukushkina O.I., Goncharova E.L. Koxlear implantatsiyali bolalarning dinamik tasnifi - ovozni o'qitish uchun yangi vosita // Defektologiya. - 2014. - № 2. - S. 29- 35.
5. Kukushkina O.I. Goncharova E.P. Koxlear implantatsiyadan keyin psixologik va pedagogik yordam. Bolaning yangi imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish: monografiya. - M.: Poligrafiya xizmati, 2014 - 192 p.
6. Temurova. G (2021) Koxlear implantli bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlash tizimi